

Felkalkyl i kamp mot svartjobb

Dagens industri 18 november 2008

Skattefusk är ett återkommande tema i den svenska samhällsdebatten. I Ekobrottsmyndighetens årliga analys betonades nyligen svartarbetets omfattning och såväl regeringen som oppositionspartierna lägger ytterligare miljoner till ökad skattekontroll i sina budgetförslag.

Att skattefusk snedvrider konkurrensen mellan företag och eroderar förtroendet mellan medborgarna är välkänt. Men det som driver politikerna förefaller främst vara att komma åt de pengar som fuskas bort. Enligt Skatteverket uppgår fusk och andra fel till ca 130 miljarder kr, dvs nästan en tiondel av skatteintäkterna. I både socialdemokraternas och miljöpartiets budgetmotioner beskrivs skattefusket som en potentiell intäktskälla. Vänsterpartiets Lars Ohly hävdade nyligen att ökad skattekontroll kan bringa in hälften av skattefusket inom åtta år.

Dessvärre missförstår Lars Ohly, Thomas Östros och även många borgerliga politiker skattefusket natur när de tror att enbart ökad kontroll kan komma åt de värden som skattefusket undandrar staten. I deras kalkyl leder en miljard i minskat skattefusk till en miljard i ökade skatteintäkter. Detta är – kanske något förvånande till en början – helt fel.

Anledningen till att politikernas kalkyl slår fel är att den bortser från skatters undanträngningseffekter. Om alla hårklippningar, pizzor, luncher, badrumsrenoveringar som idag utförs svart skulle utföras i den vita, beskattade sektorn skulle priserna öka rejält. När priset stiger trängs efterfrågan undan och färre, eller kanske rentav inga köp blir av. Resultatet är att få eller inga nya skatter betalas in.

Ett exempel på hur stor andel av svartarbetet som skulle bestå ifall det beskattades kan grovt räknas fram utifrån vad vi vet om undanträngningseffektens storlek. Om en person som tidigare sålt en tjänst svart vill få ut samma ersättning efter skatt när tjänsten säljs vitt, måste denne höja sitt pris för att täcka kostnader för kommunalskatt, arbetsgivaravgift och moms. Ett timpris på 100 kr svart skulle därmed bli 240 kr vitt, dvs skatten höjer slutpriset till kund med 140 procent.

Utifrån även en blygsam uppskattning av köparnas priskänslighet innebär detta att mellan hälften och två tredjedelar av allt svartarbete skulle trängas undan ifall det beskattades.

Hur ska då politikerna lösa de problem som skattefusket leder till utan att samtidigt kväsa verksamheter som människor är villiga att betala för? En långsiktigt hållbar lösning kräver en kombination av hårdare kontroll och ett reformerat skattesystem. Endast då kan staten hoppas att komma åt de miljarder den idag går miste om. Politiska löften om tiotals miljarder i ökade skatteintäkter enbart genom hårdare kontroll och straff är därför helt orealistiska.

Tino Sanandaji, forskare, University of Chicago

Daniel Waldenström, forskare, Institutet för Näringslivsforskning skribent, Ekonomistas.se